

ALLOMALAR MEROSINING PEDAGOGIK AHAMIYATI

Axmedov Diyor Solijon o'g'li

*Osiyo Xalqaro Universiteti Pedagogika va psixologiya
yo'nalishi mutaxassisligi MM8-PP-22 guruh magistranti*

Mir Arab o'rta maxsus Islom bilim yurti

Qur'on va tajvid fani mudarrisi

Annotatsiya: Mustaqillikka erishilganidan so'ng allomalarimiz me'roslarini o'rganishga qaratilgan e'tibor, buyuk me'rosni o'rganishning yosh avlod ma'naviyatini yuksaltirishdagi ahamiyati, Mavlono Jaloliddin Rumiyning hayoti va ijodi va hokozalarni haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: Mustaqillik, ma'naviy me'ros, milliy, ma'naviy-ma'rifiy hayot, tasavvuf, falsafiy-irfoniy qarashlar, ta'lim-tarbiya, masnaviy. va x.k.

KIRISH

Mustaqillikning dastlabki yillaridanoq jamiyatimizning barcha bo'g'inlarida tub yangilanishlar yuzaga kela boshladi. Milliy me'rosimiz, osori-atiqalarimiz, milliy urfodat va qadriyatlarimiz qayta tiklana boshlaganligi bugungi kunlarning shukuhi uchun asosiy tamal toshi vazifasini bajarganligi barchamizga ayon. Ayni paytda milliy o'zlikni anglash, boy ma'naviy merosimizni tiklash, tadqiq va targ'ib etish, buyuk mutafakkirlarimiz-u mutasavviflarimizning ilmiy-falsafiy qarashlarini xalqimizning ijtimoiy-ma'naviy hayoti bilan omuxta etgan holda, ularning beqiyos ma'naviy-ma'rifiy g'oyalaridan xalqimizni bahramand etishni davrning o'zi talab etmoqda.

Diniy va dunyoviy bilimlarning uyg'unlikda o'rganilishi esa qadimdan oq xalqimiz mentalitetiga xos bo'lgan sifatlardan biri hisoblanadi. Istiqloq sharofati bilan xalqimiz ma'naviy-ma'rifiy hayotida sezilarli o'zgarishlar ro'y berdi. Xususan, mustaqilligimizning dastlabki yillaridanoq SHarqona etika tamoyillariga xos bo'lgan ma'naviy-axloqiy qadriyatlarga oid qarashlar rivojiga ham alohida e'tibor qaratildi. Ma'naviy-axloqiy qadriyatlarga doir vatanparvarlik, xalqparvarlik, insonparvarlik, olijanoblik, burch, vijdon, adolat, halollik kabi jamiyat ma'naviy taraqqiyotiga xizmat qiluvchi ijtimoiy qarashlar rivoji bo'yicha bir qancha ishlar amalga oshirildi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYASI

Mustaqillik yillarida tasavvuf ilmini o'rganish va tasavvuf ilmi doirasida qator ilmiy-tadqiqot ishlari amalga oshirilishiga ham alohida e'tibor qaratildi. Buyuk

tasavvuf namoyandalari hamda mutasavviflar ijodini o'rganish va tadqiq etish masalalari ham birmuncha erkinlashtirildi. Tasavvuf ilmi Sharqda shakllangan bo'lib, u asrlar osha kishilarni ma'naviy va ruhiy poklikka, komillikka, shuningdek, sog'lom e'tiqodga da'vat etuvchi yuksak axloqiy hamda irfoniy tafakkurni o'zida mujassamlashtirgan muqaddas ilmlardan hisoblanadi. Muazzam SHarqda bu ilm bilan shuhrat qozongan minglab valiylar-u mutafakkirlar kamol topganlar.

Sharq uyg'onish davrida sof pedagogik asarlar yaratilib, ta'lim-tarbiyada inson takomilining xususiy va umumiy metodlari haqida o'lmas ta'limoti bilan nom qoldirgan tarbiyashunos olimlarning ilmiy ijodlari bugungij kungacha o'z qadrini saqlab kelmoqda. Qomusiy olimlarning ta'lim-tarbiya to'g'risidagi fikr va qarashlari Yevropa olimlarini ham hayratini oshirgan. Darhaqiqat, Muhammad Xorazmiy Abu Nasr farobiy, Abu Rayxon Beruniy Abu Ali ibn Sino, Maxmud Zamaxshariy, Alisher Navoiy kabi ulig' ajdodlarimiz o'zlarining ilmiy va ijodiy meroslari bilan jaxon ilmfanning yuksak cho'qqilarini zabt etganlar.

TAHLIL VA NATIJALAR

Qomusiy olim Abu Nasr Forobiy o'zining «Baxt-saodatga erishuv to'g'risida», «Fozil odamlar shahri», «Aql ma'nolari haqida», «Shaharni o'rganish haqida» kabi asarlarida o'zining pedagogik qarashlarini aks ettirgan. Forobiy birinchi bo'lib ta'lim va tarbiyaga ta'rif bergan olim hisoblanadi.

Qomusiy olim Abu Rayhon Beruniy «Minerologiya», «Geodeziya», «Hindiston», «Qadimgi xalqlardan qolgan yodgorliklar», «Saydana» asarlarida o'zining ilmiy-pedagogik qarashlarini aks ettirgan. Beruniy insonni tabiatning eng oliy kamoloti deb qaraydi. U insonning ma'naviy qiyofasidagi barcha axloqiy xislatlarni yaxshilik va yomonlik kabi ikki turga bo'ladi. Beruniy ta'limotiga ko'ra inson kamolotida uch narsa muxim rol' o'ynaydi:

1. Irsiyat.
2. Muhit.
3. Tarbiya.

Qomusiy olim Abu Ali ibn Sino «Tadbir al-Manozil», «Tib qonunlari» «Axloq haqida risola», «Burch haqida risola», «Al-konun», «Ishq hakida risola», «Xay ibn Yakzon», «Donishnoma» kabi asarlar muallifi sifatida ta'lim-tarbiyaga doir o'z qarashlarini aks ettirgan.

Buyuk Mahmud Qoshg'ariy, Yusuf Xos Xojib, Ahmad Yugnakiy, Kaykovus kabi ajdodlarimizning pandnoma ruhidagi asarlari ham bugungi kun yoshlar tarbiyasida ham o'z ahamiyatiga egadir. Masalan, Kaykovusning «Qobusnoma» asari alohida tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lib, uning o'zi

ta'kidlaganidek, butun bir asar oxirgi bobda ta'rif berilgan javonmardlar tarbiyasiga bag'ishlangan. Kaykovus «... barcha fikr va tushunchalarim sening uchun kitobga yozdim va har bir ilm, har hunar va har peshakim bilur edim, hammasini qirq to'rt bobda bayon etdim», deyish bilan har bir yoshning aqliy, axloqiy, jismoniy tarbiyasiga oid turmush tajribasi bilan bog'langan holda kamolga yetkazish yo'llari va usullarini bayon etgan.

XULOSA

Xulosa o'rnida davlat rahbari Sh. Mirziyoyevning quyidagi fikrlarini keltirish o'rinli: "Dunyoga buxoriylar, beruniylar, termiziylar, moturidiylar, xorazmiylardek buyuk alloma va aziz-avliyolarni bergan jonajon Vatanimiz yoshlari ulug'ajdodlariga munosib bulib ulgayishi uchun barcha sharoitlarni yaratib berishimiz zarur" [1.27bet] . Demak, buyuk ajdodlarimiga xos azmu shijoat, xalqimizning metin irodasi, tobora ulg'ayib kelayotgan barkamol avlodimizga tayanib, jamiyatimiz hayotini tubdan yangilash yo'lini izchil davom ettirish-eng dolzarb vazifamizdir. [2. 9-bet]

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Shavkat Mirziyoyev. Insonparvarlik, ezguaik va bunyodkoraik - miaaiy goyamizning poydevoridir . «Tasvir» nashriyot uyi Toshkent – 2021
2. Shavkat Mirziyoev. Yangi O'zbekiston strategiyasi. "O'zbekiston" nashriyoti Toshkent-2021
3. Hoshimov K., C.Ochil. O'zbek pedagogikasi antologiyasi. – T.: O'qituvchi, 2010
4. Ma'naviyat yulduzlari (Markaziy Osiyolik mashhur siymolar, allomalar, adiblar). - T.: A.Qodiriy nomidagi Xalq merosi nashriyoti, 1999.
5. Yuldasheva, S. (2021). The Emergence of Libraries as a Hotbed of Spirituality and Enlightenment. International Journal of Culture and Modernity, 10, 43-51.
6. Юлдашева, С. Н. (2020). СОЦИОЛОГИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ЧИТАТЕЛЬСКОЙ АУДИТОРИИ. ТИПОЛОГИЯ ЧИТАТЕЛЕЙ. Oriental Art and Culture, (V).
7. Sohiboxon, Y. (2021). O'ZBEKISTONDA KUTUBXONACHILIK SOHASINING RIVOJI. Oriental Art and Culture, (7), 260-268.
8. Yuldasheva, S., Habibjonov, I., & Haydarov, A. (2020). Librarianship in the formation of book reading. Journal of Advanced Research in Dynamical and Control Systems, 12(2), 2925-2927.